

Svetr ze zbytků

Chodí kolem něj už skoro týden! Leží zabalený v igelitovém pytlíku na jejím stole a padá na něj prach. Už dvakrát ten prach otřela, to je ale tak všechno. Aby ho z toho pytlíku vytáhla a roztřepala, důkladně prohlédla, v jakém je stavu a kolik jí dá práce ho opravit, k tomu se pořád ještě neodhodlala.

„To nedám!“ řekl by v takové situaci její vnuk Kuba, kdyby tedy byl na jejím místě. Jenže Kubovi je deset a vůbec neví, o co jde. „Vobyčejnej svetr, ne? Ty s tím, babi, nadělaš...“, ušklíbl by se a šel by dál hrát ty svoje střílečky na počítači.

Ten svetr je pruhovaný, upletený z různých zbytků, jak se klubička časem nahromadila někde v šupleti. V dobách, kdy se ještě doma svetry pletly. I její máma jí po večerech pletla pulovry, z čeho se dalo. „To ještě unosiš,“ říkala, když jí pak ten strakatý svetr přetahovala přes hlavu. Jako malá je nesnášela, hrozně to kousalo. – Taky je tak nesnášel? Podle velikosti svetru mu v té době mohlo být asi jako Kubovi...

Tak se teď raději pouští do všeho možného, jen aby se mu vyhnula. Ve své dílně v okresním muzeu, kde už víc jak třicet let spravuje potrhané krajkové záclony, vyšívané kuchařky nebo spodní prádlo, už přerovnála všechny skříně. Nažehlila i kroje pro novou expozici, a dokonce seřadila špulky nití podle barev – jen aby tu chvíli oddálila. Ví ale, že jí nakonec stejně nic jiného nezůstane.

V muzeu byl totiž pořádný poprask, když ho k nim ta paní přinesla! Sama u toho náhodou byla. Ta paní šla nejdřív k pokladně, kde se prodávají vstupenky, že by jako chtěla něco do muzea darovat. A přitom vytáhla z kabely tu zmuchlanou věcičku. Paní Oherová, co měla zrovna službu v pokladně, si ji nejdřív trochu štitivě prohlížela. Takový hadr! Pak ale tu paní přece jen poslala do prvního patra, kde jsou kanceláře a dílny restaurátorů.

S dr. Brandtovou, která má na starosti etnografické sbírky, tam zrovna vymýšlely, jak opraví jednu starou krojovou zástěru. Celá se sypala, na dolním okraji ale měla krásnou výšivku. A té by byla opravdu škoda. Trochu je proto zlobilo, když se ve dveřích objevila ta paní. Mohlo jí být tak... pětadesát?

„Chtěla jsem vám jen dát tenhle svetr,“ řekla trochu nejistě a podala ho dr. Brandtové. I ta se na něj nejdřív dívala dost divně. Když jí však paní řekla, *čí* je to svetřík a *kdo* ho jako kluk nosil, úplně vyletěla:

„To opravdu patřilo Palachovi? Janu Palachovi?“ nemohla uvěřit.

„Ano, jezdíval k nám na prázdniny a ten svetr tam jednou zapomněl,“ řekla paní.

„Vy jste ho osobně znala?“ vyhrkla dr. Brandtová.

„No jistě, jako děti jsme se spolu něco nalítali,“ usmála se paní. „Mívali jsme skrejšku ve zvoničce, Jenda si tam chodil číst indiánky,“ začala vzpomínat...

„Víte,“ přerušila ji dr. Bandtová trochu rozpačitě, „my v muzeu ale potřebujeme spoustu věcí doložit a ověřit. Zvlášť když se jedná o tak vzácný exponát...“

„Já mám přece tu fotku,“ nenechala se paní vyvést z míry. A vytáhla černobílou, trochu pomačkanou fotografií. Byly na ní dvě děti, kluk a děvče. Na rubu bylo tužkou připsáno „Jenda P. a naše Maruška, léto 1959“. Kluk měl na sobě právě ten pruhovaný svetřík, a když si dr. Brandtová pozorně prohlédla jeho podobu, hlavně oči, nemohla se mýlit. A to děvče, i když o půl století starší, stálo teď přímo před ní.

„Páni,“ vydechla jen dr. Brandtová. Pak se ale vzpamatovala: „A vy byste nám ten jeho svetr opravdu darovala?“

„Proto jsem přece tady,“ řekla paní, jako by to byla ta nejobyčejnější věc na světě. „Dělala jsem trochu pořádek v komoře a našla jsem ho. Musel tam ležet hrozně dlouho. Tak jsem si řekla, že by se vám mohl hodit. Co já s ním?“

„A tu fotografii byste nám dala taky?“

„Tu asi ne,“ zaváhala paní. „Nezlobte se, ale nic jiného by mi pak už po Jendovi nezbylo.“

„To samozřejmě chápu, i tak jsme vám moc vděční. Můžeme si tu fotografii alespoň naskenovat? Jako důkaz, víte?“

„Ale to víte, že jo,“ usmála se znovu paní. Potom ještě podepsala formulář o tom, že darovala do muzea exponát číslo 10638 – a šla. S dr. Brandtovou se za ní ještě chvíli dívaly, a najednou měly v krku takový knedlík...

A jí se znovu všechno vrátilo! Nebylo jí ještě ani čtrnáct, když se to stalo. Ten pohřební hlas, který v rádiu oznamoval, že se v horní části Václavského náměstí upálil mladý student, má v uších dodnes. Byly tehdy s mámou doma samy, táta měl odpolední směnu a brácha Pavel se asi zdržel někde ve škole. Byl v prvním ročníku a vysoká mu dávala pořádně zabrat. Máma zrovna něco žehlila, když tu zprávu uslyšely.

„Prokristapána,“ řekla jen tiše a odložila žehličku. Byla najednou úplně bílá.

„Co je?“ zeptala se jí tenkrát zaraženě.

„Kde je Pavel?“ vyjela na ni ale máma. „Nevíš, kde je?!“

„No asi ve škole, ne? Kde by byl?“ Nemohla pochopit, že se máma vyptává na Pavla, když se stala taková strašná věc!

„Musím hned za ním! Musím ho najít...“ A už si přes domácí zástěru navlékala svetr.

„Mami, prosím tě, uklidni se! Nikam nechod! Pavel se každou chvíli vrátí. Akorát byste se minuli. A kde bys ho vůbec chtěla hledat?“

Takhle to teď bylo u nich pořád. Už půl roku byl z mámy jen uzlíček nervů, co chvíli se rozbrečela. Nepomáhaly ani hrsti prášků, co jí dávali doktoři na uklidnění. Když o ní naposled mluvili s tátou, tvářili se ustaraně.

„Musíš na mámu trochu dohlídnout,“ říkal jí pak táta pokaždé, když odcházel do práce.

„Pavel přijde, neboj,“ pokoušela se tedy mámu upokojit. Bylo jí to ale trochu líto. Kvůli ní by si máma takové starosti nikdy nedělala...

Máma si nakonec ten svetr zase svlékla, sedla si ke kuchyňskému stolu a společně čekaly na bráchu. A máma jen koukala před sebe a pořád dokola říkala: „Chudák! Muselo ho to tak bolet! Tak strašně bolet! Jak to jen mohl udělat?!“

Pavel tehdy přišel domů hodně pozdě, byla málem půlnoc. Celý večer byl prý na fakultě: „Studenti chystají stávkou,“ vyhrkl. „Teď už se přece musí něco stát!“

Tohle chápala taky, i když se o politice u nich doma moc nemluvilo. „O to se nestarej, tomu ještě nerozumíš,“ odbyl ji táta pokaždé, když se začala moc vyptávat. Pořád si ale pamatuje tu srpnovou noc, kdy přijely ruské tanky. Vzbudilo ji totiž něco divného.

Když ještě rozespalá přišla do kuchyně, seděli tam táta s mámou u rádia, hlasatel pořád dokola říkal, aby všichni zachovali klid, a táta brečel! Normálně nahlas brečel! – Co se to muselo stát, aby její táta tak nařikal? Ničemu nerozuměla.

„Co se děje?“ zeptala se.

„Pojď sem,“ řekl táta a místo odpovědi ji k sobě přitiskl.

„Co s námi teď bude?“ opakovala tu noc máma pořád dokola. Měla přitom tak vyděšené oči! A druhý den se připletla k tomu střelení. Docela náhodou, šla vlastně jen nakoupit, Bydleli tenkrát na Vinohradech. Jenže přitom zblízka viděla, jak to dostal takový mladíček...

Mohlo to prý začít právě tehdy, řeknou jim později doktoři. „Víte, náhlý šok nebo nějaké trauma můžou u citlivějších pacientů vyvolat těžké deprese,“ vysvětlovali tátovi, když mámu odvezl poprvé do léčebny. To už pár dní nesvedla ani vstát z postele. „Co je to trauma, táto?“ zeptala se tehdy a on jen bezradně krčil rameny.

Poprvé byla ale máma v nemocnici jen pár dní. Prý to už bude lepší, slibovali jim doktoři. A Vánoce byly opravdu docela fajn. Teď je ale leden a ona tu sedí v kuchyni stejně vyděšená jako loni v létě. Drží přitom Pavla za ruku a brečí: „Do ničeho se, prosím tě, neplet! Slib mi to! Musíš mi to slíbit! Kdyby se ti něco stalo, já bych to nepřežila.“

„Ale mamí, tady přece vůbec nejde o mne!“ zlobil se Pavel. „Víš, proč to ten Palach udělal, ne? Tady se teď zkrátka musí něco změnit! Jinak by to celé nemělo žádný smysl!“

„A jaký smysl to asi má pro jeho maminku?“ vybuchla najednou máma. „Víš, jak hrozně je teď jí? Myslel taky trochu na ni?“

„Mamí, ty to nechápeš!“ kroutil Pavel tehdy hlavou. „Celý svět mluví o tom, jak se Palach obětoval! A ty sem zase pleteš ty svoje *citečky*!“ Ona sama raději mlčela, oba se ale za mámu trochu styděli.

Nikdy si to neřeknou, tuhle chvíli si však budou ještě mockrát vyčítat. Od té noci s Palachem máma už totiž skoro nepromluvila. Celá se uzavřela do sebe a jen se tak vlekla po bytě. A neuběhly ani dva týdny, a vezli ji do nemocnice znovu. Tentokrát ovšem s houkačkou, protože spolykala všechny prášky na spaní, co doma našla. Vypumpovali jí ještě žaludek, stejně ji ale nezachránili. Za pár dní zemřela na zápal plic. „Vůbec už neměla chuť žít,“ řekl tátovi primář a táta to věděl. Jen pokýval hlavou.

Potrvá ale ještě hodně let, než tomu tehdejšímu máminu zoufalství porozumí. Ta její otázka: „A jaký smysl to asi má pro jeho maminku?“ se jí bude stále urputněji vracet, až bude mít sama děti. Bude ji strašit představa, že by se i její syn mohl někdy polít benzínem a zapálit... Ta strašlivá bolest! – To se přece už nesmí nikdy stát!!

„Kubo, co to proboha děláš?“ zaječela proto na vnuka, když ho s tím svetrem uviděla. Úplně zapoměla, že je čtvrtek a že za ní má dnes ze školy přijít do muzea. Jen si na chvílku odskočila, ani nezamkla dveře své pracovny, a on tu teď stojí a má na sobě ten Palachův pruhovaný pulovr!

„Hned to sundej!“ křičí a Kuba se na ni jen vyděšeně dívá: „Já myslel, že je pro mě! Žes mi ho upletla. Ležel tu na stole...“

„Sundej to!“ a rve z něj ten svetr. Moc to nejde, Kubovi je trochu těsný, ona ho z něj ale dál trhá, jako by šlo o život. A ten chatrný svetřík se jí v rukou najednou celý rozpadne. Zbude z něj jen chuchvalec seprané vlny. – Proboha, tohle už nikdy nedám dohromady, uvědomí si a vyděsí se ještě víc.

Kuba se mezitím rozbrečel. A ona upustí ten hadřík, co měl být jejich slavným exponátem, obejmě vnuka a tiskne ho vši silou k sobě.

„Promiň, Kubíku. Promiň mi to, prosím tě. Já jsem si jen na něco vzpomněla...“

„A na co, babi?“ popotahuje Kuba.

„Tomu bys ještě nerozuměl...“

Jak má proboha tohle všechno vysvětlit desetiletému klukovi?

(mimo kategorie, účastnice již nestuduje střední školu)